

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ

ἡ

ἐπικράτεια
τῶν σημείων

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

Μετάφραση, Κατερίνα Παπαϊακώβου
Θεώρηση τῆς Μετάφρασης, Γιάννης Κρητικός
Ἐξώφυλλο, Ἀναπαραγωγή τοῦ ἐξώφυλλου τῆς γαλλικῆς ἔκδοσης
Ἐπιμέλεια, Ἀλκης Σταύρου

Φωτοστοιχειοθεσία, « Φωτοκτύταρο, ΕΠΕ », Ὑμηττοῦ 219,
Τηλ. 75.16.333
Ἐκτύπωση Ὀφσετ, « Λιθουερῶπη, ΕΠΕ », Ἁγίας Παρασκευῆς 58,
Περιστερί, Τηλ. 57.50.055. Ὀκτώβριος 1983.
Γιά λογαριασμό τῶν Ἐκδόσεων « Κέδρος », Γ. Γενναδίου 6, 106 78
Ἀθήνα, Τηλ. 36.02.007.

Δεύτερη ἑλληνικὴ ἔκδοση θεωρημένη

Ἰανουάριος 1984.

Τίτλος τοῦ πρωτότυπου :

Roland Barthes, « L' empire des signes », Editions d' Art Albert Skira
S. A., Genève, et Flammarion, Paris, 1980

© Copyright by Editions d' Art Albert Skira S.A., Genève, 1970

© Copyright γιὰ τὴν ἔκδοση στὰ ἑλληνικά, Ἐκδόσεις « Κέδρος », 1980.

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ

*Ἡ ἐπικράτεια
τῶν σημείων*

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΑΠΑΪΑΚΩΒΟΥ

ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

ΠΑΤΣΙΝΚΟ

Τό Πατσίνοκo εἶναι ἓνα μηχανικό παιχνίδι μέ κέρματα. Ἄγοράζετε στό ταμείο μιά μικρή ποσότητα μεταλλικές μπίλιες· ὕστερα, μπροστά στό μηχανήμα (κάτι σάν κάθετο πίνακα), μέ τό ἓνα χέρι μπάζετε τήν κάθε μπίλια μέσα σ' ἓνα στόμιο, ἐνῶ μέ τό ἄλλο, μέ τή βοήθεια ἑνός ἐμβόλου, ἐκτινάζετε τήν μπίλια μέσα ἀπό ἓνα κύκλωμα δαιδαλοειδῶν διαδρόμων· ἂν ἡ βολή εἶναι εὐστοχη (οὔτε πάρα πολύ δυνατή, οὔτε πάρα πολύ ἀδύνατη), ἡ ἐκτοξευμένη μπίλια ἀπελευθερώνει μιά θροχή ἀπό ἄλλες μπίλιες πού σᾶς πέφτουν στήν παλάμη, καί τότε πιά δέν ἔχετε παρά νά ξαναρχίσετε – ἐκτός κι ἂν προτιμᾶτε ν' ἀνταλλάξετε τά κέρδη σας μέ μιά ἀστεία ἀμοιβή (σοκολάτα, πορτοκάλι, πακέτο τσιγάρα). Οἱ αἰθουσες τοῦ Πατσίνοκο εἶναι τεράστιες, πολυάριθμες καί πάντα γεμάτες ἀπό ἓνα ἐτερόκλητο κοινό (νέους, γυναῖκες, φοιτητές μέ μαῦρο ἀμπέχονο, ἀνθρώπους κάθε ἡλικίας μέ κοστούμε τοῦ γραφείου). Λένε ὅτι ὁ τζίγρος τοῦ Πατσίνοκο εἶναι ἴσος (ἂν ὄχι μεγαλύτερος) μ' ἐκεῖνον ὄλων μαζί τῶν μεγάλων καταστημάτων τῆς Ἰαπωνίας (πράγμα βέβαια πού λέει πολλά).

Τό Πατσίνοκο εἶναι ἓνα παιχνίδι συλλογικό καί μοναχικό. Οἱ μηχανές εἶναι ἀραδιασμένες σέ μακριές σειρές· ὁ καθένας ὀρθιος μπροστά στό ταμπλώ του παίξει γιά τόν ἑαυτό του, χωρίς νά κοιτάει τόν διπλανό του κι ἄς τόν σκουντάει ὄνχνά μέ τόν ἀγκῶνα του. Δέν ἀκούγεται παρά ὁ θρός ἀπό τίς μπίλιες πού ἐκτινάζονται (ἡ ρυθμική κίνηση τοῦ γεμίματος εἶναι πολύ γρήγορη)· ἡ αἶθουσα

Mangeoires et latrines.

Παχιά και συρητήρια

είναι μιά κυψέλη ή ένα εργαστήριο· οί παϊχτες μοιάζουν
νά δουλεύουν σέ άλυσίδα.

Ἡ έντύπωση πού σοῦ επιβάλλει ή σκηνή είναι εκείνη
μιάς επίπονης εργασίας πού καθηλώνει και άπορροφά·
δέν συναντᾶς ποτέ μιά στάση τεμπέλικη ή άνέμελη ή φι-
λάρεσκη, τίποτε άπό εκείνη τή θεατρinίστικη ραθυμία
των δυτικων παιχτων μας, πού σέρονται κατά όμαδοῦ-
λες άργόσχολων γύρω άπό ένα ήλεκτρικό μπιλιάρδο, μέ

τήν πεποίθηση ὅτι προβάλλουν γιά τούς ἄλλους πελάτες τοῦ μαγαζιοῦ τήν εἰκόνα ἑνός θεοῦ ἔμπειρου καί νηφάλιου. Ὅσο γιά τήν τέχνη αὐτοῦ τοῦ παιχιδιοῦ, κι αὐτή διαφέρει ἀπό ἐκείνη τῶν δικῶν μας μηχανικῶν παιχιδιῶν. Γιά τόν δυτικό παίχτη, ἔτσι κι ἐκτοξεύτηκε ἡ μπαλίτσα, τό μόνο πού ἔχει νά κάνει, εἶναι νά διορθώνει σιγά-σιγά τή διαδρομή της (δίνοντας χτυπήματα στό μὴχάνημα)· γιά τόν Γιαπωνέζο παίχτη, τά πάντα καθορίζονται ἀπό τήν πρώτη κίνηση, τά πάντα ἔξαρτιόνται ἀπό τή δύναμη πού μεταδίνεται ἀπό τόν ἀντίχειρα στό ἔμβολο· ἡ δακτυλοθεσία εἶναι ἀκαριαία, τελειωτική, σ' αὐτή μόνο στηρίζεται τό ταλέντο τοῦ παίχτη, πού δέν μπορεῖ νά διορθώσει τό τυχαῖο παρά ἐκ τῶν προτέρων καί μονομιᾶς· ἡ πιό σωστά : ἡ βολή τῆς μπίλιας δέν μπορεῖ νά εἶναι, στήν καλύτερη περίπτωση, παρά ἑλαφρά καθυστερημένη ἢ ἐσπευσμένη (ἀλλά καθόλου κατευθυνόμενη) ἀπό τό χέρι τοῦ παίχτη, πού μέ μιά μόνο κίνηση βάζει μπρός τόν μηχανισμό καί τόν παρακολουθεῖ· τοῦτο τό χέρι εἶναι ἐπομένως χέρι ἑνός καλλιτέχνη (μέ γιαπωνέζικη τεχνοτροπία), πού γι' αὐτόν τό (γραφηματικό) περίγραμμα εἶναι ἓνα « ἐλεγχόμενο τυχαῖο συμβάν ». Τό Πατσίνκο κοντολογίς ἀναπαράγει, στό μηχανικό ἐπίπεδο, τήν ἴδια τή θεμελιακή ἀρχή τῆς ζωγραφικῆς *alla prima*, πού ἀπαιτεῖ τό σκιαγράφημα νά χαράζεται μέ μιά μονοκονδυλιά, μιά γιά πάντα, ἀφοῦ δέν μπορεῖ ποτέ νά διορθωθεῖ λόγω τῆς ἴδιας τῆς ποιότητος τοῦ χαρτιοῦ καί τῆς μελάνης· τό ἴδιο καί ἡ μπίλια, ἔτσι κι ἐκτοξεύτηκε, δέν μπορεῖ ν' ἀλλαξοδρομήσει (θά ἦταν ἀξιοκαταφρόνητη χοντράδα νά φερθεῖς βάνουσα στό μὴχάνημα, ὅπως κάνουν οἱ ζαβολιάρηδες δυτικοί παίχτες μας) : ἡ πορεία της εἶναι προκαθορισμένη ἀπό τήν ἴδια της τήν ἀστραπιαία ἐκτίναξη.

Σέ τί χρησιμεύει μιά τέτοια τέχνη ; στό νά ρυθμίζει
ένα διαθρεπτικό κύκλωμα. Ἡ δυτική μηχανή πάλι στη-
ρίζει ένα συμβολισμό τῆς διείδυσης : πρέπει μέ μίαν εὐ-
στοχη « βολή » νά κατακτήσεις τό rip-up πού, φωτόλου-
στο πάνω στήν πλάκα τοῦ πίνακα, δελεάζει καί περιμέ-
νει. Στό Πατσίνκο ὁ σεξουαλισμός εἶναι ἀνύπαρκτος
(στήν Ἰαπωνία - σ' αὐτήν τή χώρα πού ὀνομάζω Ἰαπω-
νία - ἡ σεξουαλικότητα θρῖσκεται μέσα στό σέξ, πουθε-
νά ἄλλου· στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, συμβαίνει τό ἀντί-
θετο : τό σέξ εἶναι παντοῦ, ἔξω ἀπό τή σεξουαλικότητα).
Οἱ μηχανές εἶναι παχιά, ἀραδιασμένα στή σειρά· ὁ παί-
χτης μέ μιά σβέλτη κίνηση, πού ἀνανεώνεται μ' ἕνα ρυθ-
μό τόσο γοργό ὥστε φαίνεται συνεχῆς, τροφοδοτεῖ τό
μηχάνημα μέ μπίλιες· τίς μπάζει ὅπως μπουκώνουν μιά
χήνα· πότε-πότε ἡ μηχανή, παραγεμάτη, ἀμολάει μιά
διάρροια ἀπό μπίλιες : γιά μερικά γιέν ὁ παίχτης ραντί-
ζεται συμβολικά μέ λεφτά. Καταλαβαίνει κανεῖς, λοι-
πόν, πόσο σοβαρό εἶναι ἕνα παιχνίδι πού ἀντιτάσσει
στήν ἀσφυκτική πίεση τοῦ καπιταλιστικοῦ πλούτου, στή
στυφή γλισχρότητα τοῦ μεροκάματου, τόν ἡδονικό πα-
κτωλό τῶν σφαιριδίων τοῦ χρήματος πού γεμίζουν μονο-
μιᾶς τό χέρι τοῦ παίχτη.